

TEMURIYLAR DAVRIDA HUNARMANDCHILIK TARAQQIYOTI

O'zbekiston tuman 2-son texnikumi

Tarix fani o'qituvchisi

Xasanova Ranoxon Inomiddinovna

Annotatsiya

Mazkur maqolada Temuriylar davrida hunarmandchilikning rivojlanish jarayonlari, uning iqtisodiy va madaniy hayotdagi o'rni, asosiy hunar turlari hamda Samarqand, Hirot, Buxoro kabi shaharlarda hunarmandchilik markazlarining shakllanishi tahlil qilinadi. Shuningdek, Amir Temur va temuriy hukmdorlarning hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash siyosati ilmiy asosda yoritiladi.

Аннотация

В данной статье анализируются процессы развития ремесленничества в эпоху Тимуридов, его роль в экономической и культурной жизни, основные виды ремёсел, а также формирование ремесленных центров в таких городах, как Самарканд, Герат и Бухара. Кроме того, на научной основе освещается политика Амира Темура и тимуридских правителей по поддержке ремесленников.

Ingliz tilida

Abstract

This article analyzes the development of craftsmanship during the Timurid period, its role in economic and cultural life, the main types of crafts, and the formation of craft centers in cities such as Samarkand, Herat, and Bukhara. In addition, the article scientifically examines the policies of Amir Temur and the Timurid rulers in supporting craftsmen.

Kalit soʻzlar: Temuriylar, hunarmandchilik, Samarqand, Amir Temur, zargarlik, kulolchilik, ipakchilik, meʼmorchilik, iqtisodiyot.

Kirish

Temur va Temuriylar davrida hunarmandchilik, savdo-sotiq va boshqa sohalar keng rivojlangan. XIV–XV asrlarda Movarounnahr va Xuroson hududida hukmronlik qilgan Temuriylar davlati siyosiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyotning yuksak bosqichiga koʻtarildi. Bu davrda shaharlar rivojlandi, savdo aloqalari kengaydi va hunarmandchilik davlat iqtisodiyotining muhim tarmogʻiga aylandi. Ayniqsa, Amir Temur tomonidan turli mamlakatlardan mohir ustalar va hunarmandlarning Samarqandga olib kelinishi ilm-fan va sanʼat bilan bir qatorda hunarmandchilik taraqqiyotiga ham katta taʼsir koʻrsatdi. Temuriylar davrida hunarmandchilik nafaqat iqtisodiy ehtiyojlarni qondirish vositasi, balki milliy madaniyat va sanʼatning muhim koʻrinishi sifatida ham namoyon boʻldi.

Asosiy qism

Temuriylar davrida hunarmandchilikning rivojlanish omillari

Temuriylar davrida hunarmandchilik taraqqiyotiga bir necha omillar sabab edi:

- markazlashgan davlat boshqaruvining shakllanishi;
- ichki va tashqi savdoning rivojlanishi;
- Buyuk ipak yoʻlining qayta jonlanishi;
- shaharsozlik va meʼmorchilikning taraqqiy etishi;
- hukmdorlar tomonidan hunarmandlarning qoʻllab-quvvatlanishi.

Amir Temur zabt etilgan hududlardan koʻplab ustalar, meʼmorlar, naqqoshlar va zargarlarni Samarqandga olib kelgan. Buning natijasida Samarqand Sharqning eng yirik hunarmandchilik markazlaridan biriga aylanadi.

Hunarmandchilikning asosiy turlari

Kulolchilik

Temuriylar davrida kulolchilik san'ati yuqori darajada rivojlandi. Samarqand, Rishton va Hirotda tayyorlangan sopol buyumlar nafis naqshlari va mustahkamligi bilan ajralib turgan. Kulollar idish-tovoqlar, bezak buyumlari hamda qurilish uchun koshinlar ishlab chiqarganlar.

Zargarlik

Zargarlik san'ati ham Temuriylar davrining rivojlangan tarmoqlaridan biri edi. Oltin, kumush va qimmatbaho toshlardan turli taqinchoqlar tayyorlangan. Zargarlar saroy ehtiyojlari uchun maxsus buyumlar yasashgan.

To'qimachilik va ipakchilik

Ipak va paxta matolari ishlab chiqarish keng rivojlandi. Atlas, adras va boshqa qimmatbaho matolar ichki bozorlarda hamda xorijiy mamlakatlarda yuqori baholangan. Hunarmandlar tomonidan tayyorlangan matolar Xitoy, Hindiston va Yaqin Sharq bozorlariga chiqarilgan.

Qurolsozlik

Temuriylar davrida harbiy yurishlar va qo'shinlarning kuchliligi sababli qurolsozlik ham rivojlangan. Temirdan yasalgan qilich, nayza, dubulg'a va qalqonlar sifat jihatidan yuqori darajada bo'lgan.

Me'morchilik va naqqoshlik

Bu davrda bunyod etilgan madrasa, masjid va maqbaralar hunarmandchilik san'atining yuksak namunasi hisoblanadi. Bibixonim masjidi, Go'ri Amir maqbarasi

va Shohizinda majmuasi buning yorqin misolidir. Binolarni bezashda ganchkorlik, koshinkorlik va yog'och o'yakorligi keng qo'llanilgan.

Hunarmandlarning jamiyatdagi o'rni

Hunarmandlar shaharlardagi iqtisodiy hayotning asosiy qatlamlaridan biri hisoblangan. Ular mahsulot ishlab chiqarish bilan birga savdo-sotiqning rivojlanishiga ham xizmat qilgan. Ayrim hunarmandlar ustaxonalarda shogirdlar tayyorlab, kasb sirlarini avloddan avlodga o'tkazganlar.

Temuriylar davrida hunarmandlar mahallalar bo'yicha uyushgan holda faoliyat yuritgan. Har bir kasbning o'z ustalari va ichki qoidalari mavjud bo'lgan.

Xulosa

Temuriylar davri Movarounnahr tarixida hunarmandchilikning eng yuksak rivojlangan bosqichlaridan biri bo'ldi. Bu davrda hunarmandchilik iqtisodiyotning muhim tarmog'iga aylanish bilan birga, madaniyat va san'at taraqqiyotiga ham katta hissa qo'shdi. Amir Temur va temuriy hukmdorlarning hunarmandlarga e'tibori natijasida Samarqand va Hirot kabi shaharlar dunyo miqyosidagi madaniy markazlarga aylandi. Temuriylar davridagi hunarmandchilik an'analari bugungi o'zbek milliy amaliy san'atining shakllanishida muhim tarixiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahmedov B. *Amir Temur*. — Toshkent: Fan, 1995.
2. Azamat Ziyov. *O'zbek davlatchiligi tarixi*. — Toshkent, 2000.
3. Bartold V.V. *Turkiston mo'g'ullar istilosi davrida*. — Toshkent, 1990.
4. Muhammadjonov A. *Temur va temuriylar davri tarixi*. — Toshkent, 1996